

פארק רעננה, גדעון שריג



מקום לכולם

שאלות מחקר

מה התפקיד של פארק עירוני מרכזי?
מה היא תפיסתו של שריג בנוגע לתפקיד של פארק עירוני והאם באה לידי ביטוי תפיסה זו בתכנון הנוף של שריג ברעננה?

מהם עקרונות התכנון העומדים מאחורי תכנון הפארק וכיצד הם באים לידי ביטוי בפארק רעננה?
מהם הכלים בהם השתמש שריג למימוש עקרונות אלו?

גני הרפתקאות הם מרכיב ייחודי חוזר בתכנון של שריג, מדוע החליט שריג לשלב אותם גם בפארק רעננה?

מי המשתמשים בפארק?
מי מודר ממנו?
האם ובאיזה אופן התכנון הזמין אנשים אל תוך הפארק?

תקציר

פארק רעננה הוא הראשון בסדרה של פארקים עירוניים שחכנו אדריכל הנוף גדעון שריג החל משנות ה-90 (של המאה הקודמת).

פארק רעננה מהווה את הריאה הירוקה הגדולה באזור הערן, משתרע על פני כ-200 דונם המציעים מקום בילוי מוצל ומגוון לכל המשפחה. הפארק תוכנן לפי התפיסה שהפארק מיועד לפעילות אנשים בכל הגילאים: מתנוקות ועד זקנים, למשפחות ולבודדים. פארק רעננה מכיל בתוכו פרוגרמה עשירה של פעילויות; מסלולי ריצה והליכה, מגרשי ספורט, שבילים מוצלים, אגם מלאכותי שניתן לשוט בו, פינת חי, גלריה, אמפי בצורת כנוכיה, גן צלילים וריחות, מתקני משחק והרשימה עוד ארוכה. המגוון הרחב של האפשרויות שיש לפארק להציע מושכות אליו מבקרים רבים לאורך כל חודשי השנה. בנוסף, פארק רעננה עזר לעיר רעננה ליצור לעצמה תדמית של עיר עם מודעת רבה לשמירת הסביבה.

הצלחתו של הפארק הפכה למושא להערכה ולחיקוי, בעקבותיו נקרא שריג לתכנן פארקים דומים באשדוד, באר-שבע, עפולה ומודיעין. נשאלת השאלה מה הוא סוד ההצלחה של הפארק. האם יש לייחס זאת להקשר העירוני של רעננה, עיר שתושביה במעמד גבוה? לתכנון הפיזי ולמאפייני הפארק? לנראות היוזאלית? למגוון השימושים?

רקע על אדריכל הנוף

גדעון שריג נולד בדוצ'ג שבפולין בשנת 1934. עלה לארץ ישראל כאשר היה בן שנה. למד בבית הספר החקלאי 'כדורי' שם התגבשה זיקתו ואהבתו לנוף. שירת בנח"ל ובמסגרת השירות הגיע לקיבוץ משגב עם. בקיבוץ קיבל את תפקיד אחראי על ענף המטעים. בשנת 1958 עבר מהקיבוץ לחל אביב ושם עבד כגן. בשנת 1960 יצא ללמוד אדריכלות נוף באוניברסיטת קליפורניה בברקלי, שם גם לימד. בשנת 1967 העלים את החואר השני בפיסול. שנה לאחר מכן שב עם משפחתו לארץ.

שריג הקים את משרדו לאדריכלות נוף בשנת 1971. השנים בהם פעל היו חופפות לשנים שבהם נופה של ארץ ישראל החל להתהוות. לכן, ניתנה לו האפשרות לעצב ולהשפיע על הנוף הישראלי. "הלקוח של שריג הוא האזרח הישראלי, מכל תרבות, דת, מין וגיל. כל מי שחי בארץ, נהנה והשתמש במרחב ציבורי שהוא תכנן עבורו" (גיורא אוריין). שריג הביא לארץ רעיונות חדשים כמו גן ההרפתקאות בפארק הירקון שהיה הראשון מסוגו בארץ. המביע את חותמו על נופם של אזורים מבעיים, יערות, שטחים חקלאיים ואזורים עירוניים. במקביל לעבודה במשרד לימד דורות רבים באקדמיה, במכניון ובבצלאל. שריג זכה במספר פרסים לאורך הקריירה המקצועית שלו, ביניהם; פרס רוקח, בשנת 1973 עבור חכנון וביצוע גן הרפתאות על גדות הירקון. פרס קרוון לאדריכלות גנים ונוף, בשנת 1992 על תרומתו המקצועית הייחודית לענף אדריכלות הנוף בארץ.

נתוני הפרויקט

מיקום: רעננה

שנת הקמה: 1996

שטח: כ-200 דונם

מזמין הפרויקט: ראש עיריית רעננה, זאב בילסקי

מתכנן: אדריכל נוף גדעון שריג

התכנון נעשה בשיתוף עם מספר גורמי מקצוע, ביניהם: מריק גלבר - קונסטרוקטור יורם לבל - יועץ מים רמי אלוביץ' - יועץ חשמל

פארק רעננה, גדעון שריג

מקום לכולם

דניאל גיפש

תפקיד הפארק העירוני

פארק עירוני הוא גן ציבורי המתפרש על שטח רחב יחסית, נמצא בשטח עירוני או בסמיכות אליו. תפקידו של הפארק העירוני הוא לענות על הצורך הטבעי של האדם בחיבור אל הטבע, מרחב פתוח ירוק והתנתקות מהסביבה הבנויה. פארק עירוני יוצר אנטיזה לעיר הבנויה, מהווה מקום בריחה והרגעות השונה במראהו מהנוף הבנוי והמוכר של העיר, (David Ellis, 2016). הפארקים העירוניים מציעים שטחים נרחבים של מדשאות, עצים גבוהים היוצרים פיוות מוצלות ועימות, נוף חזותי שונה מהנוף היום-יומי שהאדם רגיל אליו בעיר. קיים קשר הדוק בין החשיפה לשטחים ירוקים בעיר לבין בריאות פיזית ונפשית. נעשו לא מעט מחקרים המצביעים על ההשפעה החיובית של סביבות ירוקות על בריאותו של האדם המבקר, "טבע וחללים ירוקים תורמים ישירות לבריאות הציבור על-ידי הפחתת מתח נפשי" (Ward Thompson, 2012), "מגביר את האיכות של פעילויות פיזיות" (R. Mitchell, 2012), "הבריאות הכללית של החושבים משתפרת עם העלייה בכמות החשיפה לשטח ירוק", (Dillen, 2012).

פארק עירוני מספק מגוון רחב של פעילויות והזדמנויות במרחב טבעי, יוצר פלטפורמה לאפשרויות פעילות רבות בשביל האדם; לטייל, לבלות, לנוח, לשחק ולעשות ספורט. כאשר נשאל שריג על עמדתו בנוגע לתפקיד הפארק העירוני ענה כי "הרעיון הבסיסי הוא פארק עירוני לתושבי העיר על מרחב הגילאים שלהם, מהילד התינוק, הנער ועד לזקן ולזקנה. כל מרחב הגילאים והשימושים". לפי התפיסה של שריג האדם הוא הגורם העיקרי בסיפור, הפארק נועד לשמש אותו ולענות על צרכיו השונים שלא בהכרח מקבלים מענה

במרחב הבנוי. הפארק העירוני, האזורי מאפשר עומק של יכולות ופעילויות.

רעננה היא עיר גדולה המונה כ-90 אלף תושבים (לפי נתוני הלמ"ס). שטחו של פארק רעננה הוא כ-200 דונם אשר יועדו להכיל כמות רבה של מבקרים. לעיר רעננה יש צורך בשטח טבעי-עירוני שישדרת את הצרכים הרוחניים של תושבי העיר. פארק רעננה הוקם במיוחד בכדי לענות על הצורך הזה אצל תושבי העיר ולתת מענה לרצון והצורך ב"מקום ירוק". צורך זה מקבל ביטוי פיזי בתכנון הפארק; מדשאות רבות, שתילת עצים ועיחים רבים. שטחים ירוקים נרחבים המזמינים את הציבור אליהם ומאפשרים שהייה. פארק רעננה מהווה פלטפורמה לפעילויות רבות עבור המבקרים השונים. בפארק מוקדי עניין רבים הפונים לקהלים רבים ואוכלוסיות מגוונות. נראה כי שריג אכן נשאר נאמן לתפיסתו בנוגע למהות הפארק העירוני ותכנון לפי תפיסה זו את פארק רעננה.



אדר' הנוף גדעון שריג
צילום: דניאל גיפש



תצלום אווירי של הפארק בשנים הראשונות להקמתו
אוסף: שריג וקסמן אדריכלות נוף

תכנון הפארק

ראש עיריית רעננה דאז, זאב בילסקי, רצה לחכנן פארק עירוני ברעננה כחלק ממצע הבחירות שלו לראשות העירונית. בילסקי התרשם מאוד מפארק הירקון ומעבודותיו של שריג בארץ ישראל וכך נולד שיתוף הפעולה ביניהם.

בתחילת תהליך התכנון, נעשתה למידה של השטח בקנה-מידה עירוני ואף הסתכלות בקנה-מידה אזורי. נעשה מיפוי באילו אזורים יש פארקים וגנים בסביבה הקרובה. "אני רואה בזה דרך חיים, אני רואה בזה דרך חינוכית, לימדתי כך בבצלאל ובמכניון", אומר שריג על החשיבות של חקר הסביבה בקנה-מידה אזורי כאשר יוגשים לתכנון. שריג מגיע לתכנון עם כלים שרכש בלימודיו באוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה ועם ניסיון בתכנון פארקים וגנים שרכש בארצות-הברית. "למדתי את הפארקים בארצות-הברית, מבחינת סדרי הגודל הפרוגרמה, פתיחות אנושית, האדם ומשפחתו בכל הרמות ובכל הגילאים, ביחסים שלהם עם המרחב הפתוח". שריג מתכן תוך הבנה שהאדם, המשתמש, הוא הדמות המרכזית בסיפור, ותפקידו בתור האדריכל שמתכן את הנוף הוא לענות על צרכיו האנושיים של המשתמש, לספק לו הזדמנויות ולתת מענה לצרכיו שלא בהכרח מקבלים מענה בעיר. כאשר בוחנים את פארק רענה ניתן לשים לב שלפארק קיימת פרוגרמה עשירה מאוד המציעה מגוון רחב של פעילויות.

קיימת הפרדה חזותית של הפארק מהשטח הבנוי. השטח הירוק של הפארק מאפשר חוויה שונה מרחובות עירוניים. ההפרדה החזותית נעשית על ידי העשרה של הצומח בשטח הפארק, ריבוי עצים, שיוצרים מיסוך

מבנייני העיר, הפרדות של אזורים והגדרת חללים המספקים אזורים מוצלים. הפארק מגודר כולו, הגדרות יצרות גם כן הפרדה חזותית אך פוגעות בנגישות של הפארק לתושבים וכתוצאה הכניסה אל הפארק נעשית במקומות מוגדרים.

צורניות

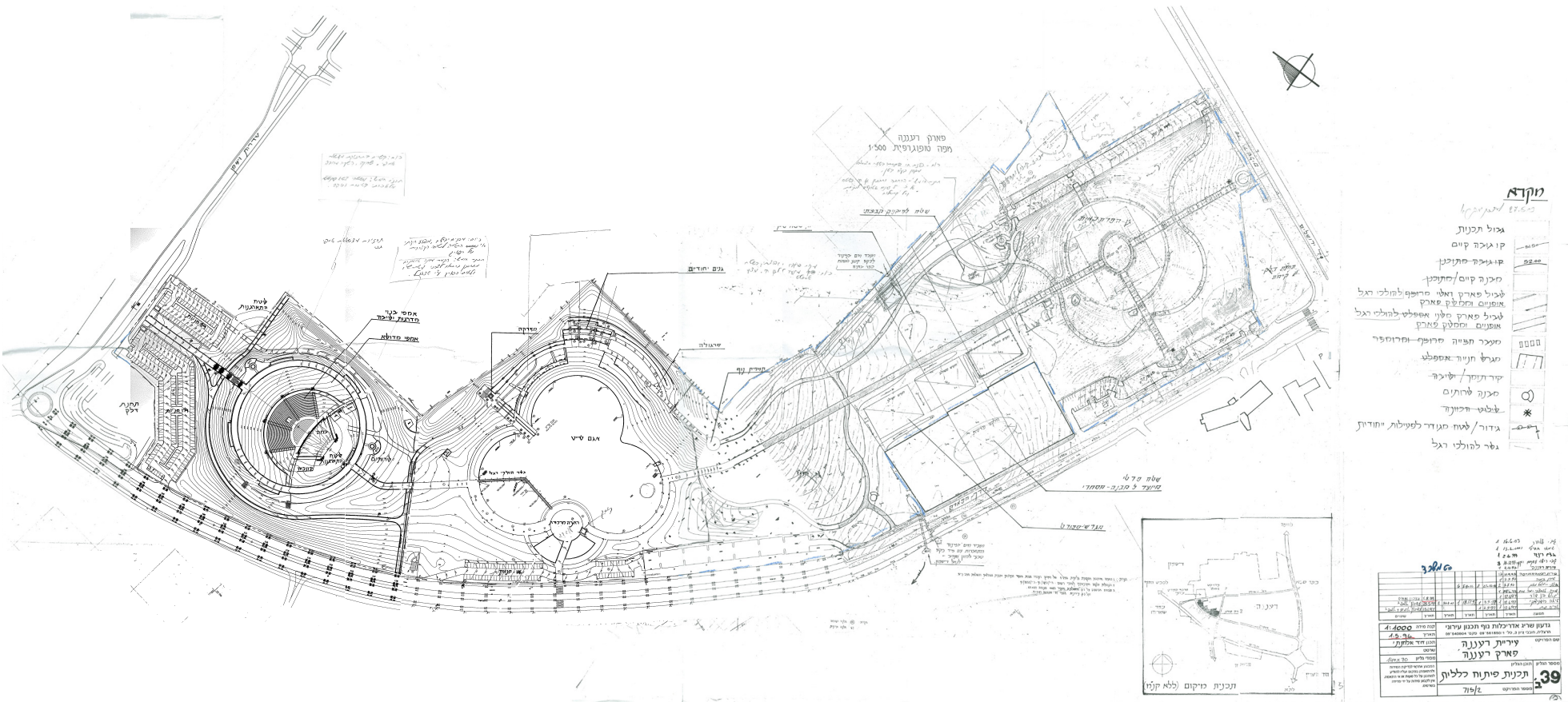
פארק רענונה ממוקם על השטח הכי גדול ברמת חכנית האב המיועד לפארק. מהסתכלות על המפה העירונית של רענונה, ניתן לראות כי העיר מוקפת בשטחים חקלאיים רבים, בעיקר באיזור צפון ומערב. קשה לאחר שטחים ירוקים בולטים במפה בתוך גבולות העיר. צורניות הפארק נקבעה מתוך אילוצים סטטוטוריים, מה שהשליך על הצורניות הפנימית בתוך הפארק. הפארק משתרע על שטח של כ-200 דונם, המחפרשים על גבי רצועה אורכית מעוגלת. הפארק נחשב לפארק לינארי. החלקים הצרים של הפארק מגיעים לרוחב של עד כ- 100 מ' סך הכל.

תנועה

תוכנן ציר אורכי המהווה את הציר המרכזי במערך התנועה. הציר מתחיל בצד הדרום-מזרחי, עובר באגם המלאכותי, מגיע עד לאמפיתאטרון ומשם לכניסה הצפון-מערבית של הפארק. הציר משמש כציר מקשר אל המוקדים השונים בפארק. אל הציר הראשי מתחברים צירי תנועה מישוניים העוברים בין המוקדים השונים. מערך התנועה כולל שבילים מרוצפים ושבילי אספלט (המשמשים את רוכבי האופניים, עגלות ילדים, אנשים בעלי צרכים מיוחדים ואת רכבת הפארק). מתקבלת מערכת דרכים שמקשרת בין כל אזורי הפארק ומאפשרת מספר דרכי הגעה לאיזור ספציפי.

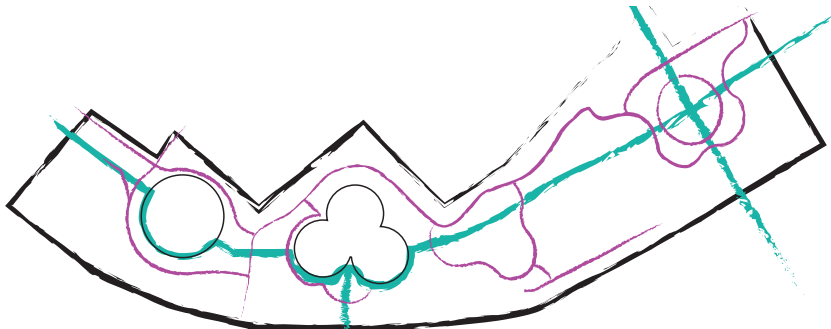
עקרונות תכנון

1. שמח ירוק אינטנסיבי
2. יצירת נוף מזמין
3. מענה לצרכי הציבור
4. פארק עבור כלל התושבים
5. חיבור בין האומנות לאדם
6. עבודה עם טופוגרפיה



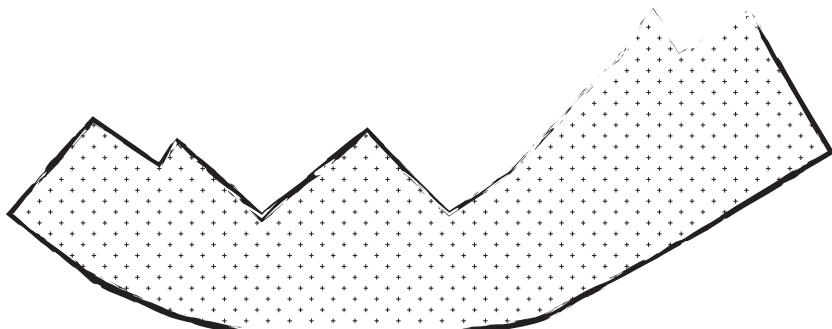
תכננית כללית, 1996

סריקה: שריג וקסמן אדריכלות נוף



צירי תנועה (כחול-ציר ראשי, סגול-ציר משני)

שרטוט: דניאל גיפּש

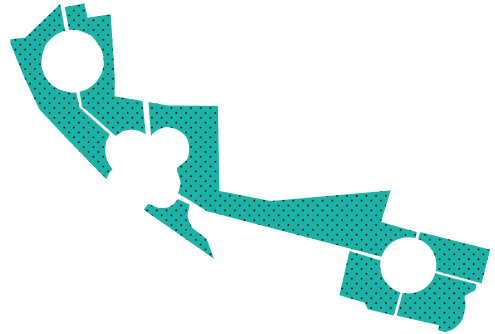


צורניות הפארק

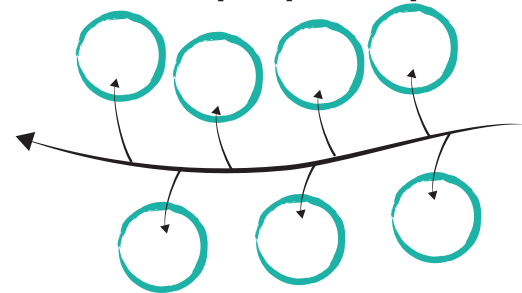
שרטוט: דניאל גיפש

מרכיבים בולטים

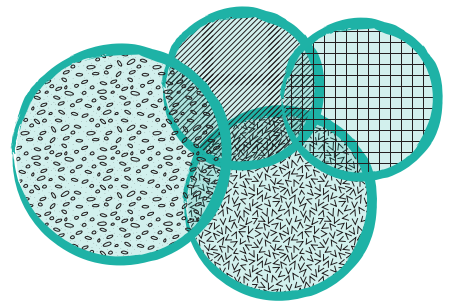
מערכת שטחים פתוחים



רצועה מקשרת בין מוקדים



מגוון רחב של שימושים



סכמות מרכיבים בולטים

שרטוט: דניאל גיפש

מה יש בפארק?

"יש פה הכל!", ענתה מבקרת ששריג עצר להתעניין ולשאול מדוע היא מבקרת בפארק ומה היא אוהבת בו. מבחינת פרוגרמה, כאשר בוחנים את הפארק "אתה מוצא כאן מערכת שלמה של פעילויות, של אזורי פעילויות" אומר לי שריג, הפארק מושך אליו מבקרים רבים, ילדים ומבוגרים כאחד.

הפארק משתרע על שטח של כ-200 דונם, קטן פי 15 משטחו של פארק הירקון, אך עם זאת נראה כי הוא מועדף על המבקרים המקומיים יותר מפארק הירקון (ממשאל רנדומלי שערכנו שריג ואני בפארק רעננה). איך בעצם שריג החליט מה מתאים לפארק? מה צריך להכיל פארק ומה נחוץ לתושבי הסביבה המקומית? "כל המרקם של הפעילויות מבוסס על לימוד הנושא", עונה לי שריג. שריג מתבסס על למידה, בעיקר התנסות בפרויקטים קודמים, בארץ ובארצות-הברית, לגבי הצרכים של המבקרים שלא בהכרח מקבלים ביטוי בעיר הבנויה. "המוקד הוא מרחב האפשרויות לאדם, לטייל, לבלות, לשחק, לעשות ספורט, הליכה יום-יומית בבוקר המוקדם, בערב ובלילה", אומר שריג. "המרחב הפתוח, פתוח לדרישות הציבוריות".

בעתיד יפתח מרכז לבעלי צרכים מיוחדים בתוך שטח הפארק. מדובר על חידוש שנוסף לפארק בין היתר בשל העלאת המודעות הגוברת בשנים האחרונות בנושא מתן הזדמנויות שוות לאנשים עם צרכים מיוחדים. בפארק הוקם כבר "פארק חברים" - מתחם מגודר ובו מבוך ומתקני משחק לילדים בעלי צרכים מיוחדים. המתחם הוקם בחסות בית איזי שפירא - חברה הפועלת למען ילדים ובוגרים עם מוגבלויות

שוונות. כעשאלתי את שריג האם מגיע שלב שבו אומרים "הפארק הוא טוב כמו שהוא" ומניחים לו פשוט להתקיים? הסביר לי שריג כי יש "להעשיר את הפארק שיהיה מקום עשיר בפעילויות אנושיות, לא רק הפעילויות שאנחנו מכירים אלא גם פעילויות נוספות, להתחדש עם הזמן, לתת תשובות לצרכים אנושיים שונים".

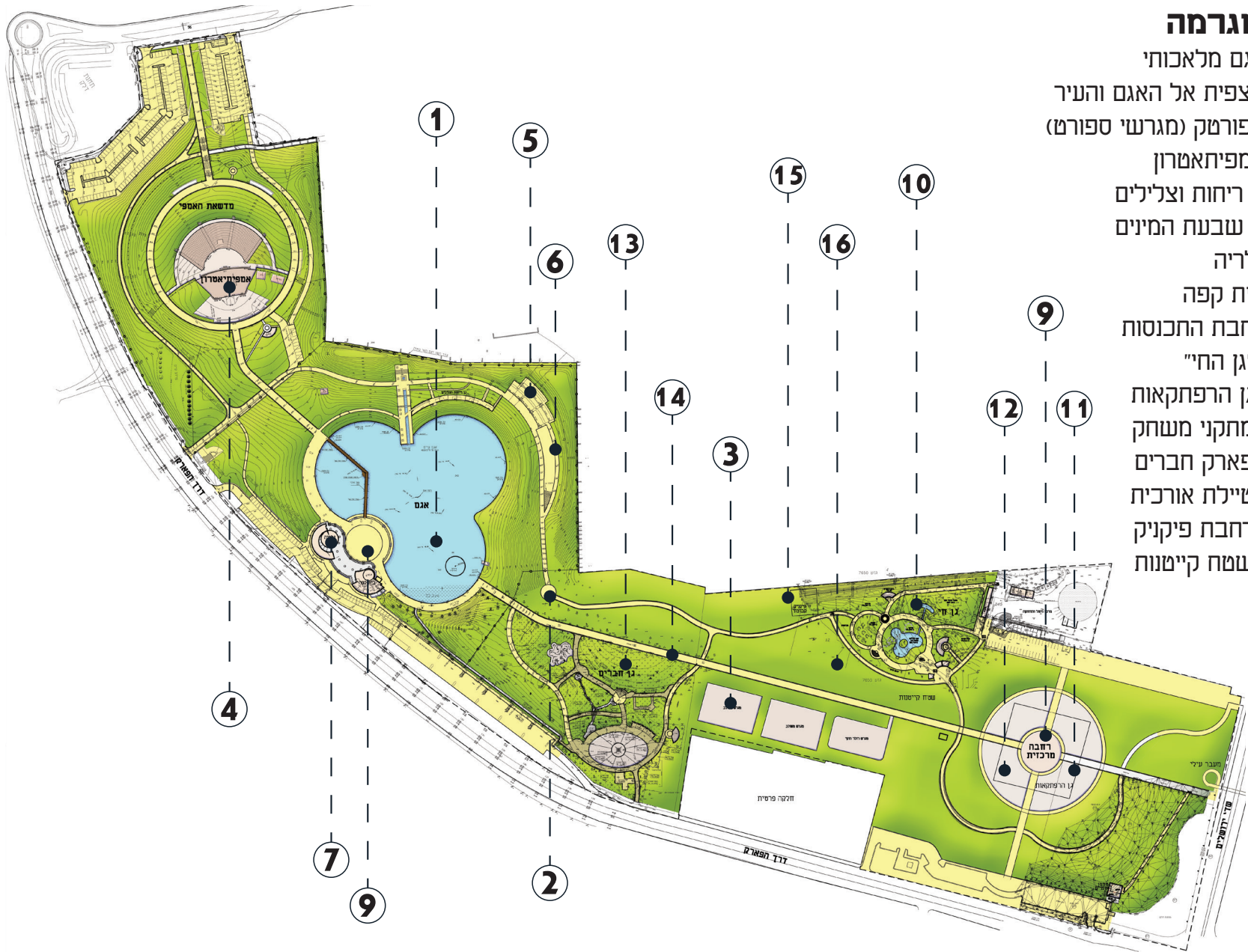


הטיילת הראשית - רצועה מקשרת

צילום: דניאל גיפש

פרוגרמה

1. אגם מלאכותי
2. תצפית אל האגם והעיר
3. ספורטק (מגרשי ספורט)
4. אמפיתאטרון
5. גן ריחות וצלילים
6. גן שבעת המינים
7. גלריה
8. בית קפה
9. רחבת התכנסות
10. "גן החי"
11. גן הרפתקאות
12. מתקני משחק
13. פארק חברים
14. טיילת אורכית
15. רחבת פיקניק
16. שטח קייטנות



תכנית כללית

מקור: שריג וקסמן אדריכלות נוף

צמחייה

הפארק משלב בתוכו מערכת שטחים פתוחים המורכבת ממספר רב של מדשאות גדולות, ירוקות ומטופחות המזמינות שהייה ונטיעה מסיבית של עצים ושיחים. המדשאות מאפשרות קיום מגוון פעילויות. כיום, לאחר שני עשורים מאז הקמת הפארק העצים התפתחו בצורה מיטבית, התנאים שלהם מאפשרים התפתחות טובה ותקילה. שטחי המדשאות מספקים בית גידול עבור שורשי העצים. בפארק קיימת מערכת השקייה הפועלת באופן סדור שמספקת כמות מים גדולה שמאפשרת לדשא, עצים ולשאר הצומח לחיות ולהתפתח. העצים מספקים צל רב ויוצרים מיסוך מפני הנוף העירוני, תורמים רבות לתחושת הניתוק מן העיר העמוסה כאשר מגיעים לשטח הפארק. כמו כן, עוזרים בהתמודדות עם עומס החום העירוני, אך עם זאת קיים מחסור בצל ועצים בציר התנועה הראשי. הצמחיה היא כלי תכנוני שבו השתמשו על מנת לייצר את השטחים הירוקים ולספק לחושבים מקום בילוי נעים ומזמין. בנושא זה שריג אומר כי "המרחב הירוק, הצומח החיים עם העצים, הדשא והפרחים לעומת החיים בבית עזה הריהוט עזה המרפסת ונוף עירוני צפוף. מדובר בהשלמה של החיים המשפחתיים והאישיים".

עונתיות

עונתיות הפארק מספקת נופים משתנים למבקריו. בתחילת חודשי הקיץ (מאי-יוני) עצי הצאלון הנאה שמפוזרים ברחבי הפארק מתכסים בפריחה אדומה בוהקת. כחודש לאחר מכן, כאשר הפריחה של עצי הצאלון הנאה מתחילה לדעוך חופט את מקומם עץ השילמית האפריקאית שמכסה את צמרות העצים בצהוב. בסוף הפריחה, כאשר הפרחים מתחילים לבול מתקבלים מרבדים ירוקים-צהובים בכל רחבי המדשאות והמתחמים, הפארק מקבל פנים חדשות.

האגם המלאכותי

ראש העיר דאז ביקש שיתוכנן אגם בפארק רעננה מאחר שהתרשם מהאגם בפארק הירקון. האגם המלאכותי תוכנן בצורת תלתן, סמלה של העיר רעננה, ושטחו 12 דונם. באגם יש שתי מזרקות. בחלקו הצפון-מערבי משולב גשר הולכי רגל נגיש באורך 75 מ'. גוף המים הגדול משמש כבית גידול לדגה מגוונת ולעופות מים כמו ברווזים וברבורים. האגם מושך אליו מבקרים רבים, בין אם מדובר במשפחות עם ילדים שרוצים להאכיל בלחם את העופות והדגה או בין אם מדובר בזוגות שעושים הליכה לצד האגם או דרך הגשר. הפארק מציע שייט בסירה או בגונדולה בתשלום. הוספת אלמנט המים מעשיר את הפארק מבחינה חזותית. לאגם תועלות חברתיות, חינוכיות ואקולוגיות; מייצר פונקציית פעילות נוספת ומשפיע מבחינה אקולוגית. בעקבות יצירת גוף המים הגדול החלו להגיע מספר מיני עופות נודדים בתקופות שונות. קיים שלט המפרט אודות העופות השונים המגיעים למקום, מעלה את המודעות לנושא החי והאקולוגיה במקום. אך עם זאת לא נראה כי קיים מגוון רחב של עופות ויתכן כי התכנון, הקרבה של האדם אל החי מהווה איום על חלק מן המינים ומונע את נוכחותם במקום.

תכנון טופוגרפי

הפארק אינו שטוח, קיימת התרחשות טופוגרפית. התכנון של הפארק התבסס על הטופוגרפיה הקיימת ואף העצים אותה באזורים מסוימים, "העשרנו את המבנה הטופוגרפי" מציין שריג. האדמה שנחפרה מהאיזור בו הוקם האגם שימשה ליצירת הטופוגרפיה באמפיתאטרון. תוכנוה חצפית על גבעה עם מבט אל האגם והעיר הבנויה, החיבור אליה נעשה באמצעות שבילים העולים עד לראש הגבעה. קיים אלמנט הפתעה בתכנון הציר הראשי; הציר עולה בטופוגרפיה ככל שמתקרבים אל האגם, עד שמגיעים למרחק של כ-50 מ' מהאגם שם הציר נמצא בשיא הגובה ומתקבלת חשיפה של האגם עקודם לכן לא היה נראה כלל. רק כאשר מגיעים לשיא הגובה של העליה נגלה האגם והנוף אליו. התכנון הטופוגרפי מוסיף ומחזק את פעילויות הספורט שמתרחשות בפארק, גם עבור ספורטאים וחובבנים שרצים לאורך המסלולים השונים בפארק וגם עבור הקשישים והמבוגרים שעושים הליכות קלות תחת צל העצים.



ילדים מאכילים את עופות המים

צילום: דניאל גיפש



מרבדים צהובים ירוקים, פרחי עץ השילטית האפריקאית

צילום: דניאל גיפש



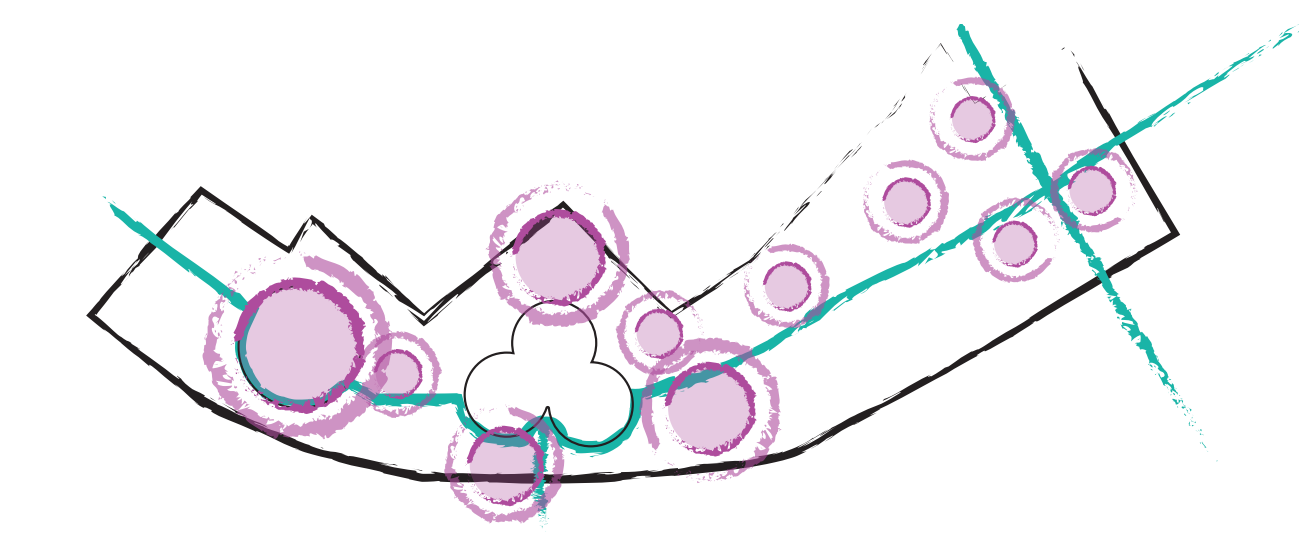
"זיג זג", פסל בנוף מנקודת מבט"
צילום: דניאל גיפש



אמפיתאטרון בצורת כונכייה
צילום: דניאל גיפש



"פינת חי", פסל של גנאדי רויטיר
צילום: דניאל גיפש



חשיפה תמידית של המבקרים אל האומנות לאורך צירי התנועה
שרטוט: דניאל גיפש

אמפי רעונה

בפארק רעונה חוכן אמפיתאטרון על-ידי האדריכל נתנאל בן-יצחק חוך שילוב פעולה עם משרדו של שריג: "שריג-וקסמן אדריכלות נוף". האמפי חוכן בצורת כונכייה, מהווה אייקון אדריכלי עירוני ומהווה מוקד עניין ומשיכה עבור המבקרים המטיילים. האדמה שנחפרה לצורך הקמת האגם שימשה להגבהת איזור המדשאות של האמפי. האמפי משמש כפלטפורמה לאירועי תרבות ומופעי ענק אמנותיים ומוזיקליים רבי משתתפים. אמנים מהארץ ומחו"ל מופיעים בו. ניתן להסתכל על האמפי כעל עוד אלמנט אומנותי הממשיך את הרצף של יצירות האומנות שנמצאות ברחבי הפארק ובגלריה.

פיסול ואומנות

קיים מספר רב של פסלים המפוזרים בשטח הפארק. לשריג, בחור בוגר אומנות פיסול ומורה לאומנות, היה חשוב מאוד להכניס את האומנות שבדרך כלל נהוג לראות בחוך אולמות ומקומות סוגרים אל המרחב הפתוח. חיבור בין האדם לבין האומנות הוא אחד מעקרונות התכנון שהובילו את שריג בתכנון הפארק ברעונה. עקרון זה אף חוזר גם בפרויקטים נוספים של שריג. "הכנסת האומנות הפלסטית, בעיקר הפיסול המרחבי, היה לי בזה עניין אישי". הפיסול האומנותי משמש לא רק כאלמנט קישוטי ותרבותי, אלא גם כאלמנט משחק ומייצר אינטרקציות בין אנשים, צעירים ומבוגרים כאחד. בביקורי בפארק הבחנוני במספר רב של קבוצות ילדים שמטפסים ומשחקים על הפסלים. לא מעט זוגות וקבוצות של אנשים צילמו את תמונות "הסלפי" שלהם על רקע הפסלים.

בפארק קיים מבנה גלריה הפתוח לקהל הרחב (ללא תשלום). המבנה ממוקם בסמוך לאחת הכניסות הראשיות לפארק ליד בית הקפה. הפסלים במרחב הפתוח משלימים את הגלריה ומתחברים למתרחש בחוכה. מתקבלת הרגשה שהיצירות פרצו מגבולות מבנה הגלריה אל המרחב הציבורי וכי הן מיועדות לכולם. "תמיד חיברנו בין האומנויות השונות, משחק, ריקוד, קולנוע, נגינה, תזמורת וכו' אל המרחב הפתוח" מספר שריג. יצירות האומנות נעשו על-ידי אמנים ישראלים (ביניהם: יחיאל עמי, בוקי שורק, דוד גרשמיין ועוד...). בנוסף לאמנים הישראליים קיימות יצירות אומנות שונעשו על-ידי אנשים עם צרכים מיוחדים במסגרת פעילות בבית איזי שפירא. ב"גן ריחות וצלילים", שתוכן בפארק בשנת 2007, קיימות יצירות אומנות המשמשות גם כאלמנט משחק שחורך כדי משחק בהם משמיעים צלילים וחלקם גם משמיעים מנגינות של שירים ישראליים.



מבקרים מצטלמים עם המיצגים בפארק
צילום: דניאל גיפש



פרחי קרמיקה שהוכנו בבית איזי שפירא
צילום: דניאל גיפש



שריג, מאושר מהחוויה שגני ההרפתקאות מציעים
צילום: דניאל גיפש



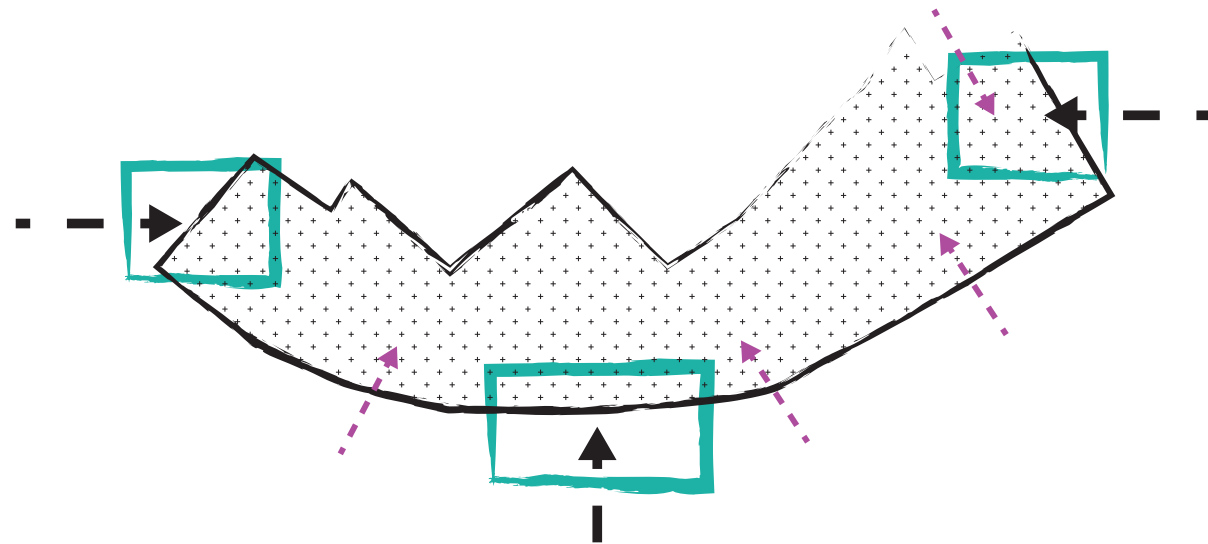
גן ההרפתקאות, משמש גם שער מודגש לרחבת ההתכנסות
צילום: דניאל גיפש

גני הרפתקאות

אחד הדברים שעריג הביא עימו מהלימודים בארצות הברית הוא נושא גני ההרפתקאות. שריג שילב את גני המשחק בקיבוצים ובעבודה הגנית שלו תרומ לימודיו בארצות הברית. שריג מגיע עם הידע שלמד מהפארקים בארצות הברית ובאירופה. את גני ההרפתקאות שריג החל להטמיע בארץ, תחילה בפארק הירקון בשנת 1973 ולאחר מכן גם בפארק רעננה. גן ההרפתקאות כולל מתקני משחק מורכבים שהקונסטרקציה שלהם עשויה בעיקר מעץ, המתקנים נשאים לגובה רב. "פרצנו את המרחב, את הקנה מידה, פרצנו את מושג הגובה, מושג הקושי. משחק וגני הרפתקאות היו תחום שחיבר את נושא הנוער לכומר גופני, לנושא של אימונים שונים, קבוצות כושר ותנועות נוער אימצו את גני ההרפתקאות" מספר שריג. המתקנים מאפשרים מיפוס, גלישה, קפיצה ועוד מגוון רחב של פעולות. "בכל מקום שיכלתי הכנסתי גם את השפה היחודית הזאת של משחק עם כושר ומרחב, עם שימוש בבולי העץ שנחנו מתקנים גדולים מרחביים ולא רק מתקני משחק של חברות מסחריות". כשנשאל בנוגע לעתיד גני ההרפתקאות בארץ, האם עבר זמנם ענה לי שריג "אין לי ספק שיש להמשיך להכניס את גני ההרפתקאות בארץ, להמשיך להתפתח. חד משמעית. המשחק הוא צורך אנושי, הוא מקום ללימוד, מקום לכושר, לביצוע, להתפחות גילאית, הוא עשיר ובגני הרפתקאות הוא יכול להתנהל בקנה מידה הכי גדול". שריג רואה בגנים אלו מקום משחק המשלב פעילות חברתית וכושר שנועדו לשמש מרחב רחב של גילאים. בפועל בפארק רעננה נראה כי גנים אלו משרתים בעיקר את הגיל הצעיר ואינם מהווים מוקד עניין עבור הנוער המתבגר.



ילדים מתרוצצים במתקני הגן
צילום: דניאל גיפש



ריבוי כניסות והדגשת הכניסות הראשיות אל הפארק - הזמנת הציבור
שרטוט: דניאל גיפש



מגוון מבקרים בפארק
צילום: דניאל גיפש

משתמשים

כמו רוב הגנים והפארקים בארץ, המקום נמצא בעיני שולו בסופי השבוע ובחגים. עוצמתו לא פוחתת בצורה משמעותית במהלך השבוע. בשעות הבוקר המוקדמות ישנה נוכחות של האוכלוסיה ה"ספורטיבית", בין אם מדובר במחאמן רציני שרץ או מבוגר שעומר על בריאותו או קעישע שיצאה לחלץ עצמות. הפארק משמש כפלטפורמה מעולה לפעילויות אלו, הפארק מספק נופ קצת שונה מהנוף העירוני הבנוי. ללכת או לרוץ בטיילת בין העצים סמוך לגוף מים מספק אלטרנטיבה הרבה יותר נעימה ומספקת מאשר לרוץ ברחובות העיר העמוסה ולהתקל בחסמים כמו רמזורים או כבישים.

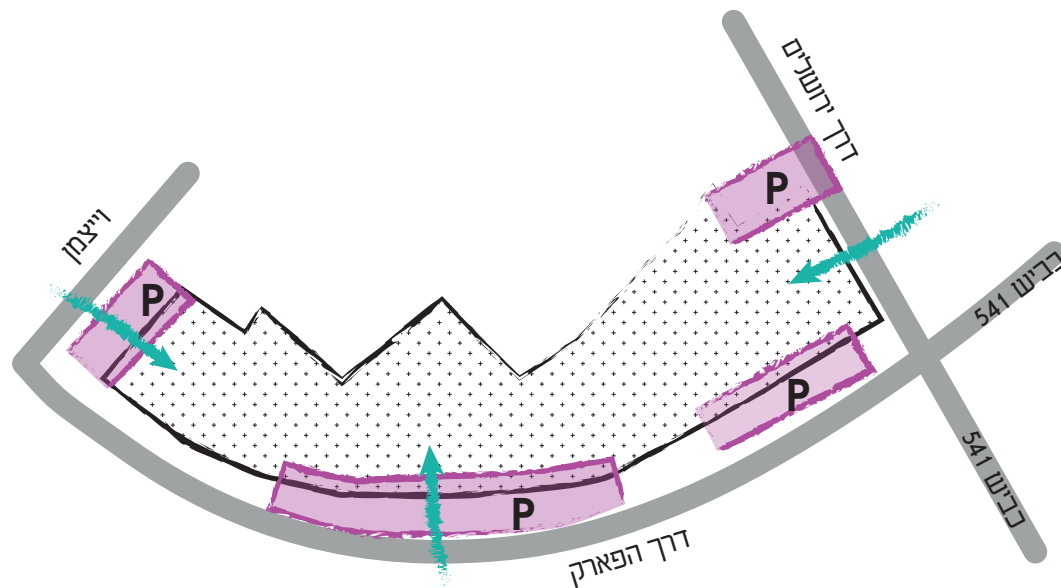
פארק רענוה מזמין אליו אוכלוסיות מאוד מגוונות, החל מחילונים, דתיים שמטיילים עם עגלות ילדים, אחיפים וערבים שמטיילים עם משפחותיהם. בסיור שערכתי בפארק עם שריג, שריג עצר מספר מבקרים לשאול אותם על הפארק, ביניהם היו זוג ערבים צעירים שהגיעו מגיסר א זרקא. כמו כן, היו מבקרים שהגיעו מהערים הסמוכות, כפר סבא והרצליה. אל הפארק מגיעים גם אנשים שאינם חושבי רענוה, מגיעים מבקרים מהרצליה, כפר סבא והסביבה. בעבר הייתה תקופה שהכניסה לפארק הייתה בתשלום, בעיני דבר שלילי שפוגע באוכלוסיות חלשות, מחזק את הפער בין החושבים ולוקח מהם את האפשרות להנות מהמקום. בעקבות שינוי חקיקה נאסר לגבות תשלום בפארקים והוא נפתח לקהל הרחב ואכן נראה כי הציבור נהנה מחקיקה זו.

בסיוורים שלי בפארק הבחנתי בלא מעט אנשים עם צרכים מיוחדים, חלקם עם כסאות גלגלים. חלק חשוב מתכנון הפארק הוא יצירת אזורי חניה על-מנת שלאנשים תהיה גישה נוחה אל המקום. שריג יכל לנכס חלק משטח החניות אל שטח הפארק וכך להגדיל את שטח הפארק עצמו, אך למרות זאת היה לו חשוב באותה מידה לאפשר לאנשים להגיע למקום בצורה נוחה. הכניסות הראשיות חוכנו בסמוך לנתיבי תחבורה ציבורית. כמו כן, אזור המשחק לבעלי צרכים מיוחדים, ושאר הפונקציות המרכזיות של הפארק (רחבת התכנסות, בית קפה, גלריה, אזור פיקניק והאגם) חוכנו בסמוך לכניסות הפארק וסמוך לאזורי חניה בכדי לאפשר גישה נוחה וקלה עבור מי שזקוק לזה.

הפארק חי ומתפקד כבר יותר מ-20 שנה. נראה כי פארק רענוה עובר את מבחן הזמן, חשיבותו הרבה לעיר רענוה ולסביבה המקומית רבה והפארק ממזין אליו קהלים רבים ומגוונים.



משפחות וילדים נהנים מנסיעה ברכבת הפארק
צילום: דניאל גיפש



אזורי חניה בסמוך למוקדים עיקריים, אפשרות גישה מהירה ונוחה
שרטוט: דניאל גיפש

סיכום

הגעתי לעבודת החקר על פארק רעננה עם הידע שהפארק הצליח ושבעקבות ההצלחה הרבה החלו להופיע עוד פארקים עירוניים בארצנו. נראה היה שהפארקים העירוניים שתכנן המשרד של שריג הפכו לחזרתיים, עם תבנית יחסית דומה; אמפיתאטרון, אגם מלאכותי ומגרשי ספורט. לא הבנתי מדוע יש צורך להכניס את המרכיבים הקבועים האלו שנראו כמו שיכפולים של פארק רעננה בעוד ועוד מקומות בארץ. לאחר הראיונות עם שריג, הביקורים שלי בפארק ובעקבות כתיבת העבודה אני מבין את חשיבותם הרבה של פארקים עירוניים מסוג זה והנחיצות שלהם. הצורך באיזור טבעי, שטח ירוק, נגיש וקרוב למקום המגורים הוא מאוד חשוב עבור בני האדם, גם מבחינה מנטלית. לתושבים שאינם גרים במרכז גם מגיע להנות מהעושר הרב, מהחוויה וממגוון ההזדמנויות שיש לפארקים האלו להציע. אני סבור כי אין סיבה שמרבית תושבי ישראל יצטרכו לנסוע מספר שעות בשביל להנות מהפארקים העירוניים ולכן לדעתי יש לתכנן כמה שיותר פארקים כאלו בארץ בפריסה רחבה. הפארקים העירוניים מושכים אליהם מבקרים רבים, מאפשרים קיום מגוון רחב של פעילויות עבור המבקרים ולדעתי משפרים באופן משמעותי את איכות החיים של התושבים המשתמשים בכמה מעלות.

כעת, לאחר כתיבת העבודה, חל היפוך בגישה שלי כלפי הנושא ואני מעוניין שיוקמו כמה שיותר פארקים עירוניים, לייצר חיבור בין האנשים לבין הטבע (גם אם הוא לא "טבעי" לחלוטין). לאפשר

לאנשים ליצור את הניתוק החזותי והרוחני מהעיר הבנויה והעמוסה, ובעיקר לנוח ולהנות.

פארק רעננה הינו פארק עירוני הנועד לענות על צרכי הציבור ולייצר להם הזדמנויות רבות שלא בהכרח מקבלות ביטוי במרחב הבנוי. כשנשאל שריג האם בראייה לאחור היה מתכנן אחרת או משנה דבר מסוים בפארק רעננה הוא ענה לי "בפארק שאנו נמצאים בו, באמת אין נושאים שמציקים לי ואין נושאים שאני חושב שהם לא טובים או הייתי מוותר עליהם. אני מאוד שמח על הרב-גוניות של הפארק". נראה כי הפארק מתפקד בצורה טובה, מעשרת את התושבים המקומיים והאזורים. פארק רעננה עונה על הצורך של האנשים במרחבים טבעיים וירוקים ומאפשר התנתקות מהעיר. כמו כן, ריבוי הפסלים והאומנות בשטח הפארק יחד עם שילוב הגלריה והאמפיתאטרון יוצרים חושפים את המבקרים לאומנות ויוצרים ביניהם חיבור. הפארק בעל פרוגרמה עשירה שמתעדכנת עם השנים על-מנת לענות על הצרכים והרצונות של התושבים. הפארק פתוח לכולם וכל אחד יכול למצוא את המקום שלו בפארק - המקום שעושה לו טוב.

אז מהו סוד ההצלחה של הפארק? אני מוען כי לא ניתן להצביע על גורם אחד, מדובר במכלול האלמנטים שמרכיבים אותו, החל מאפשרות הברירה מהנוף האורבני אל חיק הטבע ועד הפרוגרמה המגוונת של הפארק שמייצרת אפשרויות רבות אצל המבקרים וכמובן התכנון הקפדני והמתחשב של אדריכל הנוף גדעון שריג שיצר סינמזה הרמונית בין המרכיבים העוונים.

ביבליוגרפיה

שריג גדעון, ראיון שנערך ביולי 2017.

"שריג-וקסמן אדריכלות נוף בע"מ", חומרים ארכיונים של פארק רעננה, (מצגות, רקע, תוכניות, וחצלומים).

ג'ורא אוריין, "שלך ובשבילך - אדריכל הנוף פרופסור גדעון שריג". מחוך אחר "עיתון עיצוב". www.israelidesign.co.il/guide_item_4486.html

David Ellis, Ryan Schwartz. "The Roles of an Urban Parks System". 2016.

Ward Thompson, C. Roe, J. Aspinall, P. Mitchell, R. Clow, A. Miller. 2012. "More green spaces is linked to less stress in deprived communities: evidence from salivary cortisol patterns".

R. Mitchell. 2012. "Is physical activity in nature environments better for mental health than physical activity in other environments?"

van Dillen SME, S. Groenewegen, P. Spreeuwenberg. 2012. "Greenspace in urban neighbourhoods and residents' health: Adding quality to quantity".

תמונות

תכניות כלליות, מקור: שריג-וקסמן אדריכלות נוף.

שרטומים וסכמות, שרמוט: דניאל גיפע.

תמונת שער, מקור: חברת שמעון אלפנדרי בע"מ.

תמונות של פארק רעננה, צילום: דניאל גיפע.

חצי"א של פארק רעננה, אוסף: שריג-וקסמן אדריכלות נוף.



תצלום אווירי של פארק רעננה

אוסף: שריג וקסמן אדריכלות נוף